

การขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่าของคนต้นแบบ วิถีชีวิตออร์แกนิก*

SOCIAL INNOVATION DRIVEN THROUGH NARRATIVE BY ORGANIC WAYS OF LIFE ROLE MODELS

ชญาณิษฐ์ วิวัฒนวานิช โอยามา

Chayanit Vivatthanavanich Oyama

จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์

Jirayudh Sinthuphan

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: aroundtheworld_f@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการให้ความหมายวิถีชีวิตออร์แกนิกในมิติต่าง ๆ ของคนต้นแบบ และ 2) เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และใช้วิธีวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) กับเรื่องเล่าของคนต้นแบบในสื่อสังคมออนไลน์และสื่อประเภทต่าง ๆ มีเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกเป็นข้อมูล (Data) และศาสตร์การตีความเรื่องเล่าของปอล ริเกอร์เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยทำการศึกษากับคนต้นแบบและผู้ร่วมขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิก จำนวน 13 คน

ผลการศึกษาพบว่า

คนต้นแบบให้มีความหมายต่อวิถีชีวิตออร์แกนิกอันมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเกินกว่ามิติที่พบจากการเกษตรออร์แกนิก และการมีวิถีชีวิตออร์แกนิกในชีวิตประจำวันสามารถนำไปปฏิบัติจริงและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถึงระดับฐานราก วิธีคิด การขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบกระทำผ่าน 3 ช่องทาง คือ 1) เปิดพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 2) ผ่านการทำงานในบทบาทต่าง ๆ ของคนต้นแบบ และ 3) ผ่านการสร้างเรื่องเล่าในสื่อต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็นการสื่อสารในเชิงรุกและเชิงรับ

คำสำคัญ: วิถีชีวิตออร์แกนิก, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่า, นวัตกรรมสังคม

* Received 29 October 2019; Revised 22 November 2019; Accepted 24 November 2019

Abstract

This research aimed to 1) study the meaning of organic way of life by role models, and 2) study social innovation driven through narrative of way of life by role models. Data were collected from 13 of role models and/or co-mobilizers both in person and from their stories disseminating on online media and other platforms. In-depth interview and textual analysis were applied while Paul Ricœur's hermeneutic approached was used as a frame of analysis.

The results showed that:

Role models defined 'organic way of life', which aimed for sustainable development, beyond what was found in the meaning of 'organic agriculture'. Also, organic way of life was applicable in a daily practice and led to authentic, grassroot sustainability. Role models mobilized the organic way of life through three channels as following; 1) creating a learning space, 2) performing different roles, and 3) telling stories via various media platforms in both proactive and passive communication.

Keywords: Organic Ways Of Life, Sustainable Development, Social Innovation Driven Through Narrative, Social Innovation

บทนำ

วิถีชีวิตออร์แกนิกเป็นนวัตกรรมสังคมที่นำแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนมาใช้นับพื้นฐานของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความยั่งยืนทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเป้าหมายเดียวกับการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาในระดับสากล ปรากฏทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 12) และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) การที่ทั้งปัจเจกบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อมจะบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้จำเป็นต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าท้ายที่สุดจะต้องการความยั่งยืนเหมือนกันแต่หนทางที่จะไปถึงความยั่งยืนนั้นมีความแตกต่างกัน วิถีชีวิตออร์แกนิกที่เป็นวิธีการใหม่ในการจัดการกับปัญหาสังคมก็มีมิติเบื้องหลังซึ่งคาดหวังให้นำมาซึ่งความยั่งยืน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาการขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมของคนต้นแบบ (Role Model) วิถีชีวิตออร์แกนิก โดยมุ่งความสนใจที่การให้ความหมายที่เป็นมิติต่าง ๆ ของแนวทางนี้

สังคมปัจจุบันเผชิญความท้าทายในหลายด้าน คือ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เป็นความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติ การเสียความสมดุลในระบบนิเวศ ซึ่งเป็นผล

มาจากการพัฒนาประเทศที่ให้ความสนใจกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ 2) ด้านเศรษฐกิจ เป็นความเสี่ยงจากการพึ่งพาและฝากชีวิตไว้กับระบบทุนและระบบตลาดซึ่งมีความผันผวนและไม่แน่นอน ส่งผลกระทบต่อทั้งชีวิตของผู้คนที่ทำให้เป็นหนี้สิน และระบบการผลิตไม่สามารถตั้งอยู่บนความยั่งยืน 3) ด้านสุขภาพ เป็นการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย และปนเปื้อนสารเคมีสังเคราะห์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพของผู้ผลิต และผู้บริโภค ด้วยความท้าทายที่เกิดขึ้นทำให้ผู้คนพยายามหาหนทางที่จะจัดการกับปัญหาของสังคมร่วมกัน วิธีการในการจัดการกับปัญหาสังคมนี้ถูกเรียกว่า “นวัตกรรมสังคม” เป็นแนวคิดที่ใช้เรียกวิธีการใหม่ในการจัดการกับปัญหาสังคม มีขึ้นบนพื้นฐานของเจตนาและวัตถุประสงค์ที่เป็นไปเพื่อสังคม ทำหน้าที่สร้างการมีส่วนร่วมและระดมผู้ได้ประโยชน์รวมถึงช่วยเปลี่ยนสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการปรับปรุงการเข้าถึงอำนาจและทรัพยากรของผู้ได้รับประโยชน์ (TEPSIE, 2014)

วิถีชีวิตออร์แกนิกในฐานะนวัตกรรมสังคมรูปแบบหนึ่ง เกิดขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดเกษตรออร์แกนิก 4 มิติ คือ 1) สุขภาพ 2) ความเป็นธรรม 3) ความเอาใจใส่ 4) ระบบนิเวศ มีมุมมองแบบองค์รวม (Holistic viewpoint) กำกับกับการตัดสินใจ มีรากฐานวิธีคิดตั้งอยู่บนความพยายามหาหนทางอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่การพัฒนาอย่างยั่งยืน วิธีนี้ถูกนำมาใช้ทั้งในภาคการเกษตรซึ่งเป็นภาคการผลิตหลักของประเทศไทย และที่สำคัญที่สุด ถูกนำมาปรับเข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม การมีวิถีชีวิตออร์แกนิกก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและระบบนิเวศมากมาย เช่น ทำให้ระบบนิเวศฟื้นตัว เพราะการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและพึ่งพาอาศัย ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในทางสุขภาพที่บริโภคอาหารปลอดภัย ทั้งในทางเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งตนเองทำให้ลดความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนภายนอก เกิดความเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนแม้กระทั่งทุกชีวิตในระบบนิเวศ เป็นต้น

คนต้นแบบวิถีชีวิตออร์แกนิกจัดได้ว่าเป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนของกลุ่มเคลื่อนไหวออร์แกนิก (Organic Movement) กลุ่มเคลื่อนไหวนี้อยู่เบื้องหลังการทำเกษตรออร์แกนิกและมีส่วนร่วมทั้งในการส่งเสริมและเผยแพร่แนวคิดออร์แกนิกออกสู่วงกว้างในประเทศไทยกลุ่มเคลื่อนไหวนี้ได้นำหลักการออร์แกนิกไปปรับใช้ทั้งในวิถีชีวิต (Lifestyle) ของตนเอง และส่งเสริมผลผลิตจากการเกษตรออร์แกนิก ยกตัวอย่าง คุณโจน จันโต อาศัยอยู่ในชุมชนพันพรรณ ที่ชาวชุมชนใช้ชีวิตร่วมกันบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองลดการพึ่งพาจากภายนอก ดังนั้น คุณโจนจึงดำเนินชีวิตบนหลักการที่สอดคล้องกับธรรมชาติด้วยการปลูกและรับประทานพืชผักที่ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์เพราะไม่ต้องการให้เกิดการแทรกแซงและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศรวมถึงมนุษย์ ทำการสะสมเมล็ดพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายและเพื่อความมั่นคงทางอาหาร

ที่ไม่ต้องพึ่งพาการซื้อเมล็ดพันธุ์ ปลูกบ้านดินด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การที่คุณเฝ้ามองว่าการพึ่งตนเองเป็นวิถีชีวิตที่ยั่งยืน (สุดใจ ชำชนมณี, 2555) คุณเฝ้าได้ทำการเผยแพร่แนวคิดและถ่ายทอดการใช้ชีวิตของตนเองผ่านการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งในลักษณะเชิงรุกและเชิงรับ กล่าวคือ การขับเคลื่อนผ่านช่องทางการสื่อสารในเชิงรุก เป็นลักษณะการขับเคลื่อนที่คนต้นแบบได้กำหนดและตั้งใจที่จะทำการสื่อสารด้วยตนเอง เช่น การเล่าเรื่องวิถีชีวิตของตนเองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ส่วนตัว การเขียนหนังสือ การสร้างเครื่องมือเพื่อเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด เช่น การสร้างบ้านดินเพื่ออยู่อาศัย แล้วสร้างความเข้าใจถึงประโยชน์ของบ้านดินกับการใช้ชีวิตที่สอดคล้องไปกับธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนการขับเคลื่อนในเชิงรับ เป็นการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนในลักษณะที่มีสื่อมวลชน หรือผู้ให้ความสนใจติดต่อขอสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องที่คนต้นแบบไม่ได้เป็นคนกำหนดประเด็นทางการสื่อสารด้วยตัวเอง แต่เป็นผู้อื่นกำหนดเอาไว้ให้

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า วิถีชีวิตออร์แกนิกในฐานะนวัตกรรมทางสังคมถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผชิญกับความท้าทายในชีวิตประจำวันของคนในสังคม และท้ายที่สุดมีเป้าหมายอยู่ที่ความยั่งยืนของสังคม เศรษฐกิจ และระบบนิเวศซึ่งตรงกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศไทยและของสหประชาชาติในระดับโลก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบด้วยการ 1) หาความหมายวิถีชีวิตออร์แกนิกในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่ามิติใดบ้างที่ซ่อนอยู่ภายใต้การใช้ชีวิตในลักษณะนี้เพื่อที่จะสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตประจำวันได้ 2) หาลักษณะของการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิก เพื่อให้ทราบว่าคนต้นแบบทำการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกได้อย่างไรบ้าง 3) เป้าหมายของการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิก เพื่อให้ทราบว่าคนต้นแบบวิถีชีวิตออร์แกนิกดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทางนี้ด้วยจุดมุ่งหมายอะไร และ 4) หากกลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนของคนต้นแบบเพื่อให้ทราบว่าใครบ้างที่คนต้นแบบให้ความสนใจ

เกษตรออร์แกนิก ประกอบไปด้วย 4 มิติ คือ 1) ด้านสุขภาพ (คำนึงถึงสุขภาพขององค์กรรวมของทุกชีวิตในระบบนิเวศ) 2) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (ดำเนินการอย่างระมัดระวังโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติเป็นสำคัญ) 3) ด้านความเป็นธรรม (ความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในระบบห่วงโซ่อาหาร) 4) ด้านระบบนิเวศ (คำนึงถึงทุกชีวิตและความสมดุลของสิ่งแวดล้อม) (วิฑูรย์ ปัญญากุล และเจษณี สุขจิตติกาล, 2555) โดยผู้วิจัยนำแนวคิดพื้นฐานของเกษตรออร์แกนิกมาเป็นมิติหลัก และค้นหามิติเพิ่มเติมจากความหมายในเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดหลักที่งานวิจัยชิ้นนี้นำมาใช้ คือ 1) การพัฒนาอย่างยั่งยืนของท่านพระธรรมปิฎก คือ การแก้ปัญหาที่ทำให้เกิดความยั่งยืนแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับฐานความคิดที่มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ กับ ระดับปฏิบัติการที่มอง

พฤติกรรมของมนุษย์ว่ามีการปฏิบัติตัวอย่างไรต่อโลก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) และ 2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ของสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วย 17 เป้าหมาย เพื่อใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 25573

งานวิจัยนี้ใช้ศาสตร์การตีความเรื่องเล่าของ Paul Ricoeur (Ricoeur, P., 1981) จากรูปแบบกระบวนการตีความที่พัฒนาโดย แอนเดอร์ส ลินด์เซธ และ แอสทริด นอร์เบิร์ก เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อหาความหมายของวิถีชีวิตออร์แกนิก มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การทำความเข้าใจตามธรรมชาติ (2) การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (3) การทำความเข้าใจอย่างครอบคลุม (Comprehensive Understanding) (4) การรายงานผล (5) การเข้าครอบครอง (Lindseth, A., and Norberg, A., 2004)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ความหมายวิถีชีวิตออร์แกนิกในมิติต่าง ๆ ของคนต้นแบบ
2. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเพื่อศึกษาการขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และใช้วิธีวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) กับเรื่องเล่าของคนต้นแบบในสื่อสังคมออนไลน์และสื่อประเภทต่าง ๆ มีเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกเป็นข้อมูล (Data) และศาสตร์การตีความเรื่องเล่าของปอล ริเกอร์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยทำการศึกษากับคนต้นแบบและ/หรือผู้ร่วมขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิก จำนวน 13 คน คนต้นแบบในการศึกษานี้ จะต้องเป็นบุคคลที่มีวิถีชีวิตบนพื้นฐานแนวคิดของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลและมีการแบ่งปันการเรียนรู้ของตนเองให้กับผู้อื่นผ่านช่องทางการสื่อสารชนิดต่าง ๆ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก In-depth interview ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการสัมภาษณ์กับคนต้นแบบและ/หรือผู้ร่วมขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิก จำนวน 13 คน ที่มีลักษณะการสื่อสารในเชิงรุกด้วยการแบ่งปันความรู้ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ

การทำ Textual Analysis กับเรื่องเล่าของคนต้นแบบที่อยู่ในสื่อประเภทต่าง ๆ ใช้แนวคิดการเล่าเรื่องและศาสตร์การตีความเรื่องเล่าของปอล ริเกอร์เป็นกรอบในการวิเคราะห์

โดยมีแนวทางการวิเคราะห์ คือ นำศาสตร์การตีความของ Paul Ricoeur (1981) มาปรับใช้ด้วยรูปแบบของ Lindseth and Norberg ผ่านกระบวนการตีความ 5 ขั้นตอน

1) การทำความเข้าใจตามธรรมชาติ 2) การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง 3) การทำความเข้าใจอย่างครอบคลุม 4) การรายงานผล และ 5) การเข้าครอบครอง โดยคนต้นแบบในการศึกษานี้ประกอบด้วย

1. คุณโจน จันโต ชาวมุขชนพันธุ์พรหม (ชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในแนววิถีออร์แกนิก) ผู้บุกเบิกการสร้างบ้านดินในประเทศไทย และผู้ร่วมก่อตั้งธรรมธุรกิจ (ธุรกิจตามรอยศาสตร์พระราชา)

2. คุณจาร์วรรณ สุพลไร่ ผู้ประสานงานกลุ่มกลับบ้านมาสานฝัน (Isaan Yfarm) กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่หันหลังให้เมืองและงานประจำ เพื่อกลับไปใช้ชีวิตตามแนววิถีออร์แกนิกที่ภูมิลำเนา

3. คุณศิริกุล ชี้อต่อชาติ (คุณป้อม) เปิดศูนย์เรียนรู้ป่าป้อมปลูกผัก ผู้ร่วมขับเคลื่อนโครงการห้องครัวคนเมือง (นำเสนอการใช้วิถีออร์แกนิกผ่านการปรุงอาหารและกิจกรรมในห้องครัว)

4. คุณศิริวิมล กิตะพานิชย์ ผู้บุกเบิกและผู้บริหารไร่รื่นรมย์ เป็นไร่ที่ใช้เกษตรวิถีออร์แกนิกเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนบริเวณโดยรอบไร่ และใช้พื้นที่ไร่เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อให้ผู้สนใจมีประสบการณ์ตรงต่อวิถีชีวิตออร์แกนิก

5. รศ. กษิตศ อื้อเขียวชาญกิจ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรผสมผสานโดยไม่ใช้สารเคมี

6. คุณวัลลภา แวนวิลเลี่ยนส์วาร์ด กรรมการผู้จัดการบริษัทอินทรีย์เครือข่ายนวัตกรรมสากล ผู้ร่วมบุกเบิกบริษัทสวนเงินมีมา (กิจการเพื่อสังคม ที่ร่วมผลักดันประเด็นวิถีชีวิตออร์แกนิกสู่สังคม)

7. คุณวิฑูรย์ เรืองเลิศปัญญากุล ผู้อำนวยการ GreenNet องค์กรเพื่อสังคมที่ส่งเสริมการทำเกษตรออร์แกนิก มีภารกิจหลักในการส่งเสริมด้านการตลาด โดยเฉพาะการเชื่อมประสานระหว่างเกษตรกรในเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก กลุ่มธุรกิจชุมชนและผู้บริโภค และทำหน้าที่เผยแพร่แนวทางเกษตรออร์แกนิกและพัฒนากระบวนการตลาดทางเลือก

8. คุณฮันส์ แวนวิลเลี่ยนส์วาร์ด ที่ปรึกษาบริษัทอินทรีย์เครือข่ายนวัตกรรมสากล ผู้ร่วมก่อตั้งสวนเงินมีมา (กิจการเพื่อสังคม) และเป็นหลักในการก่อตั้ง School of well-being ที่ส่งเสริมงานวิจัยเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติบนความเป็นองค์กร

9. คุณอรุช นวราช กรรมการผู้จัดการบริษัท สามพราน ริเวอร์ไซด์ และเลขาธิการมูลนิธิสังคมสุขใจ เป็นผู้ประกอบการโรงแรมที่ส่งเสริมวิถีออร์แกนิกจนเกิดเป็นสามพรานโมเดล และสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหารทั้งห่วงโซ่อาหาร

10. คุณนคร ลิมปคุปตถาวร มีฉายาว่า เจ้าชายผัก ผู้ก่อตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมืองบ้านเจ้าชายผัก เป็นเกษตรกรในเมืองผู้ร่วมบุกเบิกระบบ Community-Supported Agriculture หรือ CSA นำพาผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีแนวคิดในวิถีออร์แกนิกเหมือนกันมาช่วยเหลือกัน

11. คุณอดิศักดิ์ เหล่าพิมพ์ ผู้พยายามใช้ชีวิตในวิถีออร์แกนิก ที่ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ตนได้เรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ ด้วยการทำเว็บไซต์ organicfarmthailand ช่อง YouTube และสื่อสังคมออนไลน์

12. คุณ Sho Oga ชาวญี่ปุ่น ผู้เป็นเจ้าของบริษัท HarmonyLife ทำธุรกิจในประเทศไทย ด้วยปณิธานที่ทุกกิจกรรมของบริษัทต้องเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

13. คุณกัญญารักษ์ โคเบลท์ ผู้สืบทอดไร่ลุงคริส ซึ่งเป็นไร่ของคุณพ่อที่ต้องการฟื้นฟูระบบนิเวศบริเวณโดยรอบไร่ ซึ่งขณะนั้นเป็นภูเขาหัวโล้น จนกลับมาเป็นระบบนิเวศที่สมบูรณ์ ขณะเดียวกันก็ได้ต่อยอดปณิธานของคุณพ่อด้วยการใช้พื้นที่ไร่ จัดกิจกรรมเพื่อปลูกความรักต่อธรรมชาติไว้ในหัวใจเด็ก ๆ ผ่านกิจกรรมครอบครัว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถแบ่งผลการศึกษาดังกล่าวออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน คือ 1) ความหมายวิถีชีวิตออร์แกนิกในมิติต่าง ๆ ของคนต้นแบบ 2) ลักษณะการขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ 3) เป้าหมายของการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ และ 4) กลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายวิถีชีวิตออร์แกนิกในมิติต่าง ๆ จากมุมมองของคนต้นแบบผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตออร์แกนิกในสังคมไทยนั้นเกินความหมายกว้างกว่าและหลากหลายกว่าพื้นฐานวิธีคิดของการเกษตรออร์แกนิกซึ่งมีเพียง 4 มิติแรกเท่านั้น ทั้งนี้มีความหมายดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1.1 มิติด้านสุขภาพ ซึ่งหมายรวมถึง การนำองค์ความรู้พื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพ การมีวิถีชีวิตออร์แกนิกทั้งเพื่อสุขภาพของตนเองและสุขภาพของผู้อื่นในสังคม ทั้งนี้ เพื่อเกิดความสุข และความเป็นอยู่ที่ดีของทุกชีวิตในระบบนิเวศ (Well-being) นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการที่วิถีออร์แกนิกเปิดโอกาสให้มีทางเลือกด้านสุขภาพอีกด้วย

1.2 มิติด้านการดูแลสุขภาพใจใส คือ การดำเนินการต่าง ๆ ในกิจกรรมชีวิตประจำวันอย่างระมัดระวังโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติเป็นสำคัญ

1.3 มิติด้านนิเวศวิทยา คือ การให้ความสำคัญกับระบบนิเวศและพยายามที่จะดำรงไว้ซึ่งความหลากหลาย

1.4 มิติด้านความเป็นธรรม คือ คำนึงถึงความเป็นธรรมต่อคนรุ่นหลัง และความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อาหาร

1.5 มิติด้านชุมชนหรือท้องถิ่น คือ ความสัมพันธ์อันดีต่อกันของคนในชุมชน และ การธำรงรักษาความเป็นท้องถิ่น

1.6 มิติด้านเครือข่าย คือ การเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อาทิ การเชื่อมโยงผู้ใช้วิถีชีวิตออร์แกนิกด้วยกันเอง การเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค รวมไปถึง การสร้างจิตสำนึกใหม่ร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่มเหล่านี้

1.7 มิติด้านองค์ความรู้ ซึ่งหมายถึงการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการสร้างและเสริมวิถีชีวิตออร์แกนิก ได้แก่ การนำวิธีคิดจากศาสตร์อื่นๆมาประยุกต์เข้ากับในวิถีชีวิตออร์แกนิก การนำองค์ความรู้มาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิถีของธรรมชาติ การสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของวิถีชีวิตออร์แกนิก และ การพยายามให้คำจำกัดความของวิถีออร์แกนิกให้เกิดที่เข้าใจกว้างขวางขึ้น

1.8 มิติด้านความยั่งยืน คือ การกระทำที่นำมาซึ่งความยั่งยืนของชุมชนและสังคมโดยรวม

1.9 มิติด้านการใช้ชีวิต หมายรวมถึง การใช้ชีวิตแบบอยู่ร่วมกันและสอดคล้องไปกับธรรมชาติรอบตัว การใช้ชีวิตด้วยการอาศัยอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติบนพื้นฐานของความพอเพียง การใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและอยู่บนพื้นฐานของความสมดุล การใช้ชีวิตอย่างเห็นคุณค่าของการปลูกพืชผักออร์แกนิก อีกทั้งการใช้ชีวิตที่เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นด้วย

1.10 มิติด้านการพึ่งตนเอง คือ การใช้ชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก โดยอาศัยความรู้พื้นฐาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่างพึ่งพากันของสมาชิกในชุมชน รวมถึงการทำเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้

1.11 มิติด้านอาหาร คือ การประยุกต์ใช้วิถีชีวิตออร์แกนิกเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร อธิปไตยทางอาหาร และการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อคนในสังคม

1.12 มิติด้านสังคม คือ วิถีชีวิตออร์แกนิกมีส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างสังคมที่ยั่งยืน ก่อให้เกิดมิตรภาพและการแบ่งปันกันในสังคม

1.13 มิติด้านการทำเกษตร คือ วิถีชีวิตออร์แกนิกคือวิถีชีวิตที่มองเห็น การทำเกษตรเป็นการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ การทำเกษตรกรรมคือวิถีชีวิต ดังนั้น การใช้เกษตรวิถีออร์แกนิกจึงเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เป็นการเกษตรที่ได้มาตรฐานและได้รับการรับรอง

2. ลักษณะการขับเคลื่อนนวัตกรรมสังคมผ่านเรื่องเล่าวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ

คนต้นแบบมีการสื่อสารและอาศัยช่องทางในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกใน 3 ลักษณะใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) การสื่อสารผ่านการเปิดพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และอาศัยแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวนี้เป็นช่องทางในการสื่อสารและถ่ายทอดวิถีชีวิตออร์แกนิก ทั้งนี้ การเปิดพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ นั้น จะมีการเปิดพื้นที่ถิ่นที่อยู่อาศัยให้ผู้สนใจเข้ามารับประสบการณ์ตรง และการใช้พื้นที่ไร่เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้ 2) การสื่อสารผ่านการทำงานในบทบาทต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพของคนต้นแบบแต่ละคน เช่น บทบาทอาจารย์ด้านการเกษตร บทบาทนักขับเคลื่อนขององค์กรเพื่อสังคม บทบาทนักธุรกิจที่ใช้ธุรกิจเป็นเครื่องมือสนับสนุนวิถีชีวิตออร์แกนิก เป็นต้น 3) การสื่อสารผ่านการสร้างเรื่องเล่าในสื่อต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็นการสื่อสารในเชิงรุกและเชิงรับ การสื่อสารในเชิงรุกของคนต้นแบบนั้นเกิดจากความคิดริเริ่ม และการลงมือทำโดยคนต้นแบบเอง อาทิ การผลิตหนังสือ การสร้างภาพยนตร์สารคดี การผลิตสื่อเองบนเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ ในขณะที่การสื่อสารในเชิงรับนั้นเกิดจากการที่วิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบถูกถ่ายทอด บอกเล่าโดยบุคคลอื่น อาทิ การที่คนต้นแบบได้รับการติดต่อจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เพื่อขอสัมภาษณ์

2.1 เป้าหมายของการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบการดำเนินชีวิตในวิถีออร์แกนิกมีจุดมุ่งหมาย 4 ประเภท

2.1.1 จุดมุ่งหมายที่ห้าเพื่อตัวเอง ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นที่จิตใจและการกระทำเป็นหลัก กล่าวคือ ในเรื่องของจิตใจนั้น คนต้นแบบมุ่งหวังที่ยกระดับจิตวิญญาณตนเองให้สูงขึ้น เพื่อให้รู้สึกว่าการใช้ชีวิตนั้นมีความหมาย เกิดความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความกลัว คนต้นแบบเชื่อว่าการดำเนินชีวิตในวิถีออร์แกนิกจะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความพอเพียงได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงทำให้ชีวิตมีความสุขด้วย ส่วนในเรื่องการกระทำนั้น คือ การดำเนินชีวิตในวิถีออร์แกนิกคือการใช้ชีวิตที่สอดคล้องไปกับธรรมชาติ การได้ใช้ชีวิตและมีที่พักอาศัยที่ใกล้ชิดธรรมชาติ การมีสุขภาพที่ดี อีกทั้งยังเป็นการใช้ชีวิตที่จะไม่สร้างปัญหาหรือส่งผลกระทบต่อทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงการรักษาสมดุลในชีวิตและการทำงาน ทำให้มีความพร้อมที่จะเผชิญความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิต

2.1.2 จุดมุ่งหมายเพื่อสังคม การใช้ชีวิตในวิถีออร์แกนิกด้วยตัวเองนั้นมีส่วนสำคัญที่จะทำให้สังคมดีขึ้น เพราะเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม มีการรื้อฟื้นลักษณะความสัมพันธ์ในแบบที่เคยเกิดขึ้นในสังคมไทยในอดีต อีกทั้งยังสร้างความตระหนักรู้และพัฒนาเทคนิควิธีการที่จะรับมือหรือจัดการกับปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ นอกจากนี้ ยังสามารถนำแนวคิดด้านเกษตรวิถีออร์แกนิกมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

ส่วนการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกนั้นจะทำให้วิถีชีวิตออร์แกนิกเป็นประเด็นที่มีความแพร่หลาย สังคมให้ความสนใจ และจะส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนผู้มีวิถีชีวิตออร์แกนิกอีกด้วย

2.1.3 จุดมุ่งหมายเพื่อระบบนิเวศโดยรวม เป็นการกระทำเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีแบบองค์รวมของสิ่งมีชีวิตทุกชีวิตในระบบนิเวศ (Well-being)

2.1.4 การกระทำที่มุ่งไปสู่ความยั่งยืน เป็นการผนวกรวม 3 ประเด็น ข้างต้นเข้าไว้ด้วยกัน แล้วมองไปที่อนาคต โดยอาศัยการปลูกฝังรากฐานวิถีคิดที่จะอยู่ร่วมกับ ธรรมชาติอย่างสมดุลเข้าไปในหัวใจคน และแสวงหาหนทางใหม่ร่วมกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง สมดุล

3. กลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกของคนต้นแบบ

กลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนวิถีชีวิตของคนต้นแบบแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม ผู้สนใจทั่วไป กับ กลุ่มเฉพาะ ทั้งนี้ กลุ่มผู้สนใจทั่วไป เป็นคนในสังคมที่เกิดความสนใจอยาก เรียนรู้วิถีชีวิตออร์แกนิกจึงติดต่อคนต้นแบบเพื่อขอเรียนรู้ ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเฉพาะ นั้นจะเป็นการกำหนดกลุ่มตามภูมิหลังหรือกิจกรรมของคนต้นแบบ เช่น อาจจะกำหนด กลุ่มเป้าหมายเฉพาะตามสาขาอาชีพ (เกษตรกร และ นักเรียน นักศึกษา) ตามถิ่นที่อยู่อาศัย (กลุ่มคนเมือง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบไร่) ตามกลุ่มอายุ (กลุ่มเด็กและครอบครัว กลุ่ม เยาวชน) ตามระดับความใกล้ชิดหรือลักษณะความสัมพันธ์ (เพื่อน และครอบครัว) ตามกลุ่ม ทางเศรษฐกิจ (กลุ่มลูกค้า กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบห่วงโซาอาหาร) เป็นต้น

อภิปรายผล

ความหมายมิติต่าง ๆ ของวิถีชีวิตออร์แกนิกที่เป็นข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ สามารถ จำแนกออกเป็นมิติด้านการพัฒนาเพื่อเป้าหมายด้านความยั่งยืนของสังคมได้ ดังนี้

1. มิติด้านการพัฒนา

มิติด้านการพัฒนาที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตออร์แกนิกสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็น คือ การพัฒนาที่เกี่ยวกับคน (People) การพัฒนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ (Economics) การพัฒนาที่ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (Planet) การพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขของสังคม (Peace) และการพัฒนาบนความร่วมมือ (Partnership)

1.1 การพัฒนาที่เกี่ยวกับคน (People) ของวิถีชีวิตออร์แกนิกถูกสะท้อนผ่าน มิติด้านการพึ่งตนเอง มิติด้านสุขภาพ และมิติด้านการใช้ชีวิต กล่าวคือ

1.1.1 มิติด้านการพึ่งตัวเอง การใช้ชีวิตในวิถีออร์แกนิกนั้นเป็นความ พยายามลดการพึ่งพาจากภายนอกในเรื่องปัจจัยสี่ กล่าวคือ 1) ด้านที่อยู่อาศัย วิถีชีวิตออร์แกนิก ถูกนำเสนอผ่านภูมิปัญญาการสร้างที่อยู่อาศัยเองจากดินและวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้จากใน

ท้องถิ่น 2) ด้านอาหาร ถูกนำเสนอผ่านการปลูกพืชพรรณธัญญาหารด้วยวิธีที่หลีกเลี่ยงการทำลายและรบกวนระบบนิเวศทางธรรมชาติ 3) ด้านเครื่องนุ่งห่ม การใช้ชีวิตในวิถีออร์แกนิกสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ในครัวเรือน และ 4) ด้านยารักษาโรค การใช้ชีวิตในวิถีออร์แกนิกมุ่งเน้นให้มีการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อเป็นยารักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น ซึ่งแนวความคิดที่พึ่งตนเองเหล่านี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานและลดความเปราะบางต่อเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนในอนาคตได้

1.1.2 มิติด้านสุขภาพ การมีวิถีชีวิตออร์แกนิกเป็นการดำเนินชีวิตที่ทำให้เกิดความสุขในจิตใจ และมีความสุขจากสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง นอกจากนี้แล้ว ยังส่งผลจนถึงการช่วยสนับสนุนให้ผู้อื่นได้มีสุขภาพที่ดีไปด้วย ผ่านทางการผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีสังเคราะห์ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดี (wellbeing) ของทุกชีวิตในระบบนิเวศ

1.1.3 มิติด้านการใช้ชีวิต มิติด้านนี้สะท้อนใน 2 ระดับ คือ ระดับฐานความคิด และ ระดับปฏิบัติการหรืออีกนัยหนึ่งคือพฤติกรรมการแสดงออก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556) ในระดับฐานความคิดนั้น ผู้มีวิถีชีวิตออร์แกนิกล้วนตั้งมั่นอยู่บนความพอเพียง เพราะพวกเขาเหล่านี้ต้องการทำชีวิตของตนเองให้มีความหมายที่มากกว่าการทำเพื่อตัวเอง และมีมุมมองแบบองค์รวม (Holistic viewpoint) จึงทำให้มองทุกสิ่งในธรรมชาติรวมถึงมนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกัน ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาในระดับปฏิบัติการจะพบว่ามี ความพยายามที่จะสรรหาหนทางที่จะดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องไปกับธรรมชาติรอบตัว หรือแม้แต่วิถีทางที่จะได้อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น เห็นคุณค่าของการปลูกผักออร์แกนิกที่ทำให้ผลผลิตมีพลังชีวิตจากการเติบโตตามธรรมชาติ เป็นต้น

1.2 การพัฒนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ (Economics) ในที่นี้จะหมายถึงความถึงความมั่งคั่งที่ไม่ได้ใช้เงินเป็นเกณฑ์หลักในการวัด แต่ใช้การทำเกษตรวิถีออร์แกนิกเป็นเครื่องมือซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายระดับ กล่าวคือ 1) ระดับประเทศ วิถีชีวิตออร์แกนิกจะก่อให้เกิดความมั่นคงและมีอธิปไตยทางอาหาร เนื่องจากมีความหลากหลายของเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่น 2) วิถีชีวิตออร์แกนิกจะเปิดโอกาสให้เศรษฐกิจชุมชนเติบโต ในแง่ของผลผลิตจากท้องถิ่น การรวมกลุ่มกันเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 3) วิถีชีวิตออร์แกนิกจะสร้างชีวิตที่ดีกว่าให้กับเกษตรกร เนื่องจากการเกษตรออร์แกนิกเป็นวิถีทางการเกษตรที่ไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากเพื่อจะนำไปซื้อหาเมล็ดพันธุ์และสารเคมีในการเพาะปลูก ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องให้เกษตรกรไม่ต้องเป็นหนี้ (วิฑูรย์ ปัญญากุล และเจษฎี สุขจิตฺติกาล, 2555)

1.3 การพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (Planet) ด้วยฐานความคิดของเกษตรวิถีออร์แกนิก คือ มิติด้านนิเวศวิทยา และมิติด้านการดูแลเอาใจใส่ ทำให้การดำเนินกิจกรรมในวิถีนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเห็นความสำคัญของระบบนิเวศและดำรง

ไว้ซึ่งความหลากหลาย รวมถึงการดำเนินการอย่างระมัดระวังโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อ
ธรรมชาติเป็นสำคัญ

1.4 ความสงบสุขของสังคม (Peace) ความสงบสุขของสังคมในวิถีชีวิต
ออร์แกนิกสะท้อนผ่าน มิติด้านความเป็นธรรม โดยเน้นไปที่กลุ่มบุคคลสองกลุ่มด้วยกัน คือ
กลุ่มบุคคลแรกเป็นกลุ่มบุคคลที่มีชีวิต ใช้ทรัพยากร และอยู่ร่วมกับธรรมชาติในปัจจุบัน เมื่อ
มองจากมุมมองของสังคมปัจจุบันและมองในเชิงเศรษฐกิจ จะพบว่าการใช้วิถีชีวิตออร์แกนิกก่อให้เกิด
เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อาหารทุกคน กับ กลุ่มบุคคลที่สองซึ่งเป็น
กลุ่มบุคคลที่จะมีชีวิต ใช้ทรัพยากรและอยู่ร่วมกับธรรมชาติในอนาคต จะพบว่าการใช้วิถีชีวิต
ออร์แกนิกจะสร้างความเป็นธรรมต่อคนรุ่นหลัง อันเนื่องมาจากการรักษาความสมดุลของระบบ
นิเวศโดยไม่เบียดเบียนทรัพยากรของคนรุ่นก่อนหน้า ดังนั้นความสงบสุขของสังคมจึงเกิดขึ้น
ผ่านทั้งมุมมองทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศ ขณะเดียวกันลักษณะทางสังคมจากพื้นฐานวิถีคิด
ของคนวิถีออร์แกนิก เป็นสังคมที่เน้นการอยู่ร่วมกันบนมิตรภาพและการแบ่งปัน

1.5 การพัฒนาบนความร่วมมือ (Partnership) หมายความว่าความร่วมมือ
อันเกิดมาจากการสร้างเครือข่าย ไม่ว่าจะในลักษณะกึ่งทางการหรือเครือข่ายฉันทน์เพื่อน ทั้งนี้
เครือข่ายที่มีลักษณะแบบกึ่งทางการคือเครือข่ายระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้บริโภค อาทิ
การตลาดระบบสมาชิก (Community Support Agriculture, CSA) เป็นต้น ส่วนลักษณะฉันทน์
เพื่อนนั้นจะเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามเป้าหมายที่แต่ละกลุ่มได้
วางเอาไว้

2. วิถีชีวิตออร์แกนิกกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของวิถีชีวิตออร์แกนิกทั้ง 5 ประเด็น สามารถสะท้อนให้เห็นถึง
ความสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของ
สหประชาชาติ ทั้งในแง่สังคม (เน้นการพัฒนาคน) เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการ
สะท้อนผ่านการพัฒนาที่เกี่ยวกับคน (People) การพัฒนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ (Economics)
และการพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (Planet) โดยมีความสงบสุขของสังคม
(Peace) การพัฒนาบนความร่วมมือ (Partnership) เป็นปัจจัยช่วยสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมาย
ของ 3 มิติข้างต้น (โครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2560)
กล่าวคือ การมีสังคมที่สงบสุขเกื้อกูล และเครือข่ายที่ร่วมสร้างแนวทางการดำเนินชีวิตร่วมกัน
เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการด้านอื่น ๆ

หากเปรียบเทียบจุดต่างของการพัฒนาที่ยั่งยืนในวิถีชีวิตออร์แกนิกกับเป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ของสหประชาชาติ จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตออร์แกนิกสะท้อนการ
พัฒนาที่ยั่งยืนได้ถึงระดับฐานความคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานที่มองว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของ
ธรรมชาติ เป็นเพียงผู้ปรับตัวและแสวงหาวิถีการที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล เมื่อผู้ใช้

ชีวิตด้วยวิถีออร์แกนิกสามารถตั้งต้นด้วยวิธีคิดแบบนี้แล้วก็นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับปฏิบัติการ กล่าวคือ พฤติกรรมที่แสดงออกมาผ่านการดำเนินชีวิตนั้นเป็นไปตามแนวทางที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลให้ได้มากที่สุด จะเห็นได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยวิถีชีวิตออร์แกนิกนั้นมีความรอบด้านและหยั่งลึกได้มากกว่าเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติที่ได้กำหนดเอาไว้เป็นข้อๆ ถึง 17 ข้อ โดยแต่ละเป้าหมายเป็นข้อกำหนดในเชิงพฤติกรรมต่อประเด็นต่าง ๆ เพื่อต้องการมุ่งสู่ความยั่งยืนในท้ายที่สุด อย่างไรก็ตาม เป้าหมายเหล่านั้นมีลักษณะแบบแยกส่วน (Swain, R. B., 2018) มองไม่เห็นระดับฐานรากวิธีคิด ทำให้ขาดความเชื่อมโยงไปสู่ปฏิบัติหรือการนำไปใช้ดำเนินชีวิตจริง จึงกล่าวได้ว่า เป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติเป็นเพียงความต้องการให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับปฏิบัติการเท่านั้น แต่ไม่มีวิธีคิดที่เชื่อมโยงทุกเป้าหมายเข้าด้วยกันในระดับฐานรากวิธีคิด

สรุป

วิถีชีวิตออร์แกนิกเป็นนวัตกรรมสังคม เพราะเกิดขึ้นมาจากการพยายามหาหนทางเพื่อเผชิญความท้าทายในชีวิตประจำวัน มีวิธีการและพื้นฐานเพื่อสังคม มีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนบนรากฐานวิธีคิดในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล การขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกมีขั้นตอนแบบเป็นหนึ่งในกำลังหลัก โดยคนต้นแบบทำการขับเคลื่อนวิถีชีวิตออร์แกนิกผ่าน 3 ช่องทาง คือ 1) เปิดพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 2) ผ่านการทำงานในบทบาทต่าง ๆ ของคนต้นแบบ และ 3) ผ่านการสร้างเรื่องเล่าในสื่อต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็นการสื่อสารในเชิงรุกและเชิงรับ

คนต้นแบบให้ความหมายวิถีชีวิตออร์แกนิก 13 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติด้านสุขภาพ 2) มิติด้านการดูแลเอาใจใส่ 3) มิติด้านนิเวศวิทยา 4) มิติด้านความเป็นธรรม 5) มิติด้านชุมชนหรือท้องถิ่น 6) มิติด้านเครือข่าย 7) มิติด้านองค์ความรู้ 8) มิติด้านความยั่งยืน 9) มิติด้านการใช้ชีวิต 10) มิติด้านการพึ่งตนเอง 11) มิติด้านอาหาร 12) มิติด้านสังคม และ 13) มิติด้านการทำการเกษตร โดยแฝงมิติด้านการพัฒนาซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเด็น คือ การพัฒนาที่เกี่ยวกับคน (People) การพัฒนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ (Economics) การพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (Planet) ความสงบสุขของสังคม (Peace) และการพัฒนาบนความร่วมมือ (Partnership) และที่สำคัญที่สุด คือ วิถีชีวิตออร์แกนิกสะท้อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถึงระดับฐานความคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานที่มองว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ทำให้ผู้มีวิถีชีวิตออร์แกนิกแสดงออกในชีวิตประจำวันตามแนวทางที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล อันจะนำมาซึ่งความยั่งยืนของทั้งสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย เนื่องจากวิถีชีวิตออร์แกนิกตั้งอยู่บนรากฐานแนวคิด และวิถีปฏิบัติที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ระเบิดจากข้างใน ไม่สามารถถ่ายทอดบริบทแวดล้อมและทุกรายละเอียดของการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีข้อจำกัด โดยรูปแบบการสื่อสารที่สำคัญที่สุด คือ การมีประสบการณ์ตรง ฉะนั้นหากหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรเพื่อสังคมที่ต้องการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคมไทย หรือการเกษตรวิถีออร์แกนิก ควรสร้างรูปแบบการสื่อสารที่สามารถแสดงผลลัพธ์ให้เป็นที่ประจักษ์ เช่น การที่สังคมมีคณตั้นแบบดำเนินชีวิตให้เห็นก่อน หรือ การมีพื้นที่เรียนรู้ให้ได้ลงมือทำจริง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2560). *ว่าด้วยเป้าหมาย (Goals) 17 เป้าของ SDGs*. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2562 จาก <https://sdgmove.wordpress.com/2017/06/01/goals/>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล และเจษฎี สุขจิรัตติกาล. (2555). *ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- สุดใจ ชำชนมณี. (2555). *บุกรังโจน*. กรุงเทพมหานคร: สหกรณ์ดีลังกาคิดเซ.
- Lindseth, A., and Norberg, A. (2004). A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 18(1), 145-153.
- Ricoeur, P. (1981). *Hermeneutics and the Human Sciences*. Trans. John Thompson. New York: Cambridge University Press.
- Swain, R. B. (2018). A critical analysis of the Sustainable Development Goals. In L. Filho & W. Cham (Eds.) *Handbook of sustainability science and research*. New York: NY: Springer.

TEPSIE. (2014). Social innovation theory and research: a guide for researchers. Retrieved january 7, 2019, from https://iupe.files.wordpress.com/2015/11/tepsieresearch_report_final_web.pdf